

Tasa-arvotoimikunnan 2019-2021 yhteenvetomuistio

1. Muistion tarkoitus

Tämä muistio kokoaa yhteen Helsingin kaupungin kauden 2019-2021 tasa-arvotoimikunnan tärkeänä pitämää tietoa, huomioita ja kokemuksia, joita se haluaa välittää uudelle toimikunnalle työn sujuvuuden, jatkuvuuden ja vaikuttavuuden edistämiseksi.

Muistio ei velvoita uutta toimikuntaa millään tavalla, vaan se päättää täysin itsenäisesti muistion mahdollisesta hyödyntämisestä.

2. Toimikunnan työn raamit

Toimikunnan työn raamit perustuvat kaupunginhallituksen hyväksymään toimikunnan asettamispäätökseen sekä kaupungin yleisiin toimikuntia koskeviin käytänteisiin.

Toimikunnat asetetaan kaupungissa aina ”määrätyn tehtävän hoitamista varten” ja niiden tehtävät kohdistuvat suoraan kaupunkiin. Niille ei ole delegoitu julkista päätösvaltaa eli ne eivät tee kaupungin toimintaan liittyviä päätöksiä.

Tasa-arvotoimikunnan ydintehtävänä on **sukupuolten tasa-arvon edistäminen** Helsingissä. Kaudella 2019-2021 tasa-arvotoimikunnalle oli asettamispäätöksessä määritetty seuraavat tehtävät:

- tukea sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamista läpäiseväksi periaatteeksi kaikessa kaupungin toiminnassa
- seurata kaikkien sukupuolten tasa-arvon toteutumista sekä sukupuoleen, sukupuolen ilmaisuun ja sukupuoli-identiteettiin liittyvän syrjinnän poistamista Helsingin kaupungin palveluissa
- seurata Helsingin tasa-arvohanketta 2017–2021
- seurata palveluiden tasa-arvosuunnitelman 2019– 2021 toimeenpanoa.

Toimikunnan kauden painopisteistä on hyvä linjata tarkemmin esittelijän johdolla kauden alussa laadittavassa toimintasuunnitelmassa.

Kokoukset

Toimikunnan kokousten sisällöstä eli kokouksessa käsiteltävistä asioista päättää toimikunnan **esittelijä**, joka on kaupunginkanslian työntekijä. Kaudella 2019-2021 esittelijänä on toiminut viestintäosaston osallisuus- ja neuvontayksikössä toimiva tasa-arvosuunnittelija. Toimikunnan jäsenet voivat tuoda esittelijän tietoon kaupungin tasa-arvotyöhön liittyviä asioita, joiden käsittelyä toimikunnan kokouksissa pitäisivät tärkeänä.

Toimikunnan kokouspöytäkirjat ja muut asiakirjat (lausunnot ja kannanotot) löytyvät kootusti kaikille avoimelta [Ihmisoikeuksien Helsinki –sivustolta](#), jossa on myös paljon muuta tietoa kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöstä.

Työmuodot

Toimikunnan keskeisin työmuoto on **asiantuntijoiden kuuleminen** ja heidän kanssaan keskusteleminen kaupungin tasa-arvotyöhön keskeisesti liittyvistä teemoista. Kuultavat asiantuntijat voivat olla kaupungin omia työntekijöitä tai muita tasa-arvokentän toimijoita ja sidosryhmiä.

Toimikunta näkee, että mikäli mahdollista, toimialajohdon tapaaminen kauden alkupuolella olisi erittäin hyödyllistä. Toimikunta on viimeksi tavannut toimialajohtoa syksyllä 2018 palveluiden tasa-arvosuunnitelman uudistamisen yhteydessä.

Toimikunta antaa pyynnöstä **lausuntoja** päätösvalmistelussa oleviin asioihin ja voi myös tehdä **kannanottoja** tärkeinä pitämistään teemoista. Kannanottojen kohdentaminen tietyille vastaanottajatahoille määrittyy tapauskohtaisesti. Toimikunta käy lausunnon tai kannanoton aiheena olevasta asiasta ensin lähetekeskustelun, jonka pohjalta toimikunnan esittelijä kirjoittaa lausuntoluonnoksen. Yleensä luonnos käydään läpi ja hyväksytään toimikunnan seuraavassa kokouksessa.

Toimikunta piti Teams-etätapaamisen Wienin kaupungin tasa-arvotyön asiantuntijoiden kanssa marraskuussa 2020 saadakseen kansainvälistä perspektiiviä kaupunkien tasa-arvotyön mahdollisuuksiin. Toimikunta pitää tämänkaltaista yhteistyötä kannatettavana. Tapaaminen järjestettiin varsinaisen kokouskalenterin ulkopuolella, eikä siitä maksettu kokouspalkkiota.

Koronavuonna 2020 ei järjestetty tapaamista pääkaupunkiseudun tai muiden kaupunkien tasa-arvotoimikuntien kanssa, mutta tällaista yhteistyötä on aiemmin ollut ja sitä on hyvä harkita tulevalla kaudella.

Toimikunta ei järjestä yleisötapahtumia.

3. Keskeiset sisällölliset teemat

Toimikunnan tärkeimpiin tehtäviin on kuulunut [kaupungin palvelujen tasa-arvosuunnitelman 2019-2021](#) toimenpiteiden etenemisen seuraaminen ja toimialojen kirittäminen niiden toteutuksessa.

Toimikunta on käsitellyt toimikaudellaan myös muita sukupuolten tasa-arvon kannalta tärkeitä aiheita, joista monet vaativat pitkäjänteistä työtä ja panostusta. Toimikunta on lisäksi tunnistanut ilmiöitä, joita sen mielestä olisi jatkossa hyvä tarkastella aiempaa vahvemmin myös tasa-arvonäkökulmasta.

Kaupungin toiminnallisen tasa-arvotyön jatkoa ajatellen toimikunta haluaa nostaa esille erityisesti seuraavia teemoja:

Sukupuolen moninaisuuden huomioiminen

Sukupuolten tasa-arvo tarkoittaa kaupungissa tasa-arvolain mukaisesti kaikkia sukupuolia eli koskee naisten ja miesten lisäksi yhtä lailla myös sukupuolivähemmistöihin kuuluvia. Käytännössä sukupuolen moninaisuuden huomioimisessa on kuitenkin vaihtelua kaupungin eri toiminnoissa ja palvelukokonaisuuksissa, minkä vuoksi sukupuolen moninaisuuden näkökulma on hyvä huomioida kaikissa toimikunnan käsittelyyn tulevilla asioilla.

Sukupuolivähemmistöjen tilanteesta puuttuu Helsinki-kohtaista tietoa, koska rekisteritiedot ovat usein saatavissa vain naiset/miehet-jaottelulla ja kyselytutkimuksissa sukupuolivähemmistöihin kuuluvien määrä jää yleensä liian vähäiseksi tiedon yleistettävyyden näkökulmasta, jos vastaajan sukupuolta ylipäänsä on kysytty moninaisuus huomioiden. Toimikunta näkee, että sukupuolivähemmistöjä koskevan tiedon keruuta olisi hyvä kehittää osana kaupungin tietotuotantoa.

Tasa-arvotoimikunta antoi 23.4.2020 [lausunnon](#) matkakorttien ja kaupungin kaavakkeiden sukupuolitietoihin liittyvästä valtuustoaloitteesta. Kaupunginhallitus antoi asiassa lopullisen päätöksensä 22.3.2021. [Päätöksessä](#) todetaan mm. että kaupunginkanslian hallintojohtaja ohjeistaa toimialat ja liikelaitokset laatimaan jatkossa kaupungin tuottamat lomakkeet sellaisiksi, joissa sukupuolen kirjaamiseen on käytössä vaihtoehdot "mies", "nainen", "muu" ja "en halua vastata".

Sukupuolivaikutusten arviointi ja sukupuolitietoinen budjetointi

Kaupunki toteutti strategiakaudella 2017-2021 laajan kehittämis- ja tutkimushankkeen (ns. tasa-arvohanke), jonka keskiössä oli sukupuolivaikutusten arvioinnin ja sukupuolitietoisien budjetoinnin kehittäminen kaupungissa. Toimikunta antoi hankkeen sukupuolitietoista budjetointia koskevasta [loppuraportista lausunnon](#) kaupunginhallitukselle 12.12.2019. Kaupunginhallitus edellytti 13.1.2020

[päätöksessään](#), että tasa-arvohankkeen kahden loppuraportin suositukset tulee huomioida kaupungin toiminnan kehittämisessä ja talousarviosuunnittelussa.

Suosittelujen jalkauttaminen kaupungin käytännön toimintaan vaatii tasa-arvotoimikunnan näkökulmasta vielä lisätoimia. Aihetta käsiteltiin viimeksi tasa-arvotoimikunnan kokouksessa 26.11.2020 kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosaston asiantuntijan esittelyn pohjalta.

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan vastainen työ

Tutkimus- ja tilastotiedon perusteella tiedetään, että perhe- ja lähisuhdeväkivalta on vahvasti sukupuolittunut ilmiö (viranomaisten tietoon valtakunnallisesti vuonna 2019 tulleiden tapausten täysi-ikäisistä uhreista 77 % oli naisia ja epäillyistä 82 % oli miehiä), ja korona-aika on entisestään lisännyt huolta lähisuhdeväkivallasta.

Tasa-arvotoimikunta antoi huhtikuussa 2020 [lausunnon](#), jossa se peräänkuulutti kaupungilta vahvempaa sitoutumista ja resursointia naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan vastaiseen työhön. Huhtikuuhun 2021 mennessä lausunnossa esille nostettuihin epäkohtiin ei juuri ollut tullut muutosta. Väkivaltatyön koordinaattorin palkkaaminen oli viimeksi esillä kaupunginhallituksessa valtuutetun toivomusponnen vuoksi 25.1.2021 [kokouksessa](#), jolloin asia palautettiin valmisteluun äänin 7-8 (pohjaesitys oli, että koordinaattoria ei palkata). Asia tulee uudelleen kaupunginhallituksen käsiteltäväksi viimeistään marraskuussa 2021.

Tasa-arvotoimikunta tapasi kaupungin uuden lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöryhmän puheenjohtajan kokouksessaan 18.2.2021 ja toi esille teemaan liittyviä huolenaiheita sekä toiveensa yhteistyölle. Toimikunta toivoo, että työryhmän työssä näkyy jatkossa aiempaa selvemmin myös tasa-arvonäkökulma.

Nuorten miesten syrjäytymisen ehkäiseminen

Kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteita ja työtä yleisellä tasolla käsiteltiin toimikunnan kokouksessa 18.3.2021.

Tasa-arvotoimikunta pitää tärkeänä, että kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työssä huomioidaan systemaattisesti sukupuolinäkökulma ja erityisesti niiden ilmiöiden osalta, joissa tiedetään olevan eroa sukupuolten välillä.

Tilastojen mukaan nuoret miehet ovat nuoria naisia yleisemmin työn ja koulutuksen ulkopuolella sekä oirehtivat rikoksilla naisia yleisemmin. Huono-osaisuuden kasautumisen välttämiseksi nuorten miesten syrjäytymisen ehkäisemiseen olisi toimikunnan mielestä hyvä kiinnittää erityistä huomiota.

4. Toimikunnan työn vaikuttavuus

Toimikunnan työn pitkäjänteisyyden kannalta on tärkeää, että kaikki toimikunnan varsinaiset jäsenet pyrkivät olemaan läsnä kaikissa toimikunnan kokouksissa ja esteen sattuessa ilmoittavat asiasta varajäsenelleen ja toimikunnan esittelijälle mahdollisimman aikaisin sekä evästävät varajäsentä tarpeen mukaan.

Jäsenten perehtyminen esityslistalla oleviin asioihin ennen kokousta ja aktiivinen osallistuminen itse kokouksessa edistävät kokousten vaikuttavuutta. Kysymysten ja kommenttien esittäminen kokouksiin kuultavaksi kutsutuille kaupungin asiantuntijoille viestii osaltaan tasa-arvonäkökulman huomioimisen tärkeydestä ja siitä, että toimikunta aktiivisesti seuraa kaupungin toimintaa tasa-arvonäkökulmasta.

Toimikunnan jäsenet ovat poliittisia luottamushenkilöitä, joiden taustaorganisaatioilla on erilaisia tapoja edistää tärkeinä pitämiään asioita kaupungin päätöksenteossa. Toimikunnan jäsenten aktiivinen viestiminen ajankohtaisista tasa-arvoasioista taustaorganisaatioilleen lisää työn vaikuttavuutta.

Toimikunta rohkaisee uuden toimikunnan jäseniä seuraamaan tasa-arvokenttää myös kaupungin toimintaa laajemmin toimikuntatyön tukemiseksi.